

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Dispvtaiones Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Qvibus Vniversa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 1. An, & quomodo Deus sit obiectum Theologiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

SECTIO I.

An, & quomodo Deus sit obiectum Theologiae.

Theologia quid sit.

August.

Ota primò Theologiam, iuxta vocis etymologiam, idem esse ac rationem, seu considerationem, vel sermonem de Deo, vt notat D. August. lib. 8. de Ciuit. cap. 1. De Deo autem & de rebus diuinis dupliciter sermo vel consideratio esse potest. Nimirum vel ex lumine rationis naturalis; & hoc ad Metaphysicam siue ad Theologiam naturalem attinet: vel ex lumine reuelationis diuinæ; & hoc facit Theologia Christiana, simpliciter sic dicta, de qua nobis in præfenti est sermo, quamue deinceps Theologia nomine intellecturi sumus. Secundò, reuelatio diuina duplex est; vna est clara & euidenter facta, & secundum hanc procedit Theologia Beatorum, quibus principia reuelata, & quæ ab ipsis deducuntur, sunt euidenter nota. Altera est obscura & ineuidens; & secundum hanc procedit Theologia nostra, quæ Viatorum dicitur; quippe quibus diuina reuelatio obscurè facta est. Etenim communiter non habent homines hæc in vita notitiam de Deo & de rebus diuinis per reuelationem, nisi per testimonium obscurum & tantum credibile. Proptereaque Paulus Hebr. 1. 1. fidem desinit, substantiam rerum sperandarum, argumentum non apparentium; id est, fundamentum sperandi id quod non habetur, & argumentum eorum quæ non videntur, per quod nimirum creditur ac certò tenetur, quod euidenter non cognoscitur.

Theologia sumitur tripliciter.

Tertiò hæc viatorum Theologia potest sumi tripliciter. 1. Strictè pro cognitione diffusiuâ earum veritatum quæ ex principijs reuelatis inferuntur. hæc acceptio vulgaris est. 2. Latius pro cognitione veritatis, tum ipsorummet principiorum reuelatorum, tum eorum quæ ex principijs reuelatis deducuntur. Sicut enim Metaphysica, & Physica non complectitur solum notitiam conclusionum; sed & principiorum quæ eiusdem sententiæ præcipua sunt, quæ in ea videntur, & explicantur, sic Theologia complectitur non solum conclusiones quæ ex principijs reuelatis aptè deducuntur, sed etiam ipsa principia reuelata. Eòque sensu Theologia dicitur diuinam, seu supernaturalem in eitate, seu naturalem comprehendit, quæ aliquid amplius, nempe assensum & assensuum eorum omnium quæ ex dei principijs affirmatiuè vel negatiuè inferuntur. Hoc autem modo Theologia sumi docent Durandus 1. 1. Theologi Molin. q. 1. a. 2. disp. 2. Vasquez disp. 10. o. n. 5. c. p. 2. et ad num. 4. Gillius lib. 1. tract. 1. c. 1. n. 5. & 217. De eademque, ratione notitia principiorum reuelatorum, intelligendum est quod ait D. Thomas 1. 1. in 2. Doctrinam

Durand. Molinæ Vasquez Gillius

D. Tho.

sacram, seu Theologicam, ad salutem esse necessariam. Nam per doctrinam sacram intelligit fidem ipsam, seu notitiam serum à Deo reuelatarum: quidquid dicat Fozolus in 5. dubit. circa eundem art. vbi non bene supponit D. Thomam probare doctrinam sacram, vt distinguitur à fide, ad salutem necessariam esse; quia fides ad salutem necessaria est. Id enim est contra textum sensum apertum D. Thomæ, qui potius probat sacram doctrinam, sumptam pro ipsa notitia de Deo per reuelationem, id est, pro fide ipsa esse ad salutem necessariam: tum quia, inquit, homo ordinatur ad Deum, velut ad quandam finem qui comprehensione rationis naturalis excedit, ideoque debuit per reuelationem innoscere, vt homo ad illum actiones suas & intentiones ordine. Tum etiam quia ad ea ipsa quæ de Deo naturaliter cognosci possunt, & ad salutem necessaria sunt, pauci pertingunt, & per longum tempus, & cum admixtione multorum errorum. Ideoque reuelatio necessaria fuit, vt salus hominibus & conuenientius & certius proueniat. Hæc S. Thomas: quæ manifestè ostendunt ipsum per doctrinam sacram, intelligere hoc loco doctrinam habitam per diuinam reuelationem, id est, fidem ipsam.

Tertiò denique sumitur laxissime pro cognitione tum ipsorum reuelatorum, quam eorum quæ deducuntur ex reuelatis, & multorum aliorum quæ ad reuelata mediatè, vel immediatè confirmanda, vel explicanda conferunt. Qualis est Theologia D. Thomæ, aliorumque Doctorum in libris tradita. Enimuerò Theologia quæ nihil aliud comprehenderet quam per se reuelata, & quæ ex ipsis inferuntur, abesset plurimum à doctrina D. Thomæ, aliorumque Theologorum Scholasticorum, qui ad illustranda & tuenda reuelata, non solum quædam naturalium scientiarum principia, sed & multa credita tantum vel opinata conferunt. Neque tantum ratiocinantur ex principijs reuelatis; verum etiam interdum ex altero reuelato, & altero naturali: interdum etiam ex meris naturalibus. Et quamuis ea quæ assumuntur à Theologia ex Physica & humana cognitione, non sint per se Theologica, eo sensu quo hic loquimur de Theologia, propria scilicet & Christiana, quæ circa reuelata & illata ex ipsis, occupatur: induunt tamen rationem quandam Theologicam, quatenus ex affectu credulitatis adhibentur ad illustranda & defendenda sacra dogmata, atque ad impedimenta remouenda, & adiumenta quacumque subministranda reuelatis & credibilibus diuinis utilia sunt. Ac quemadmodum ea quæ impendantur à charitate in finem ipsius, sunt aliquo modo charitatis, sic naturalia quæ adhibentur ex affectu credulitatis, & ad ipsa credibilia confirmanda referuntur, induunt quandam rationem Theologicam.

Nota secundò ex Durando in Paolo q. 5. num. 6. & Vasquez disput. 10. cap. 1. hoc iter obiectum & subiectum alicuius scientiæ,

Durand. Vasquez

Subiectum & obiectum scientiæ quid sint, & quomodo differant.

seu cognitionis interesse; quod subiectum (non in quo, seu in passionis, de quo non loquimur, quodque sine dubio est intellectus respectu Theologiæ & cuiuslibet alterius habitus in intellectu) sed subiectum circa quod, seu cognitionis, si proprie loquamur, est id de quo aliquid scitur seu cognoscitur. Obiectum verò est id totum quod scitur seu cognoscitur; quod comprehendit id de quo aliquid cognoscitur, & id quod de eo cognoscitur, & habitudinem huius ad illud, & veritatem seu affirmativam seu negatiuam, quæ in duorum illorum coniunctione aut disjunctione iacet; ac denique illationem, & methodum, & ordinem cognitionis rerum: quod totum verè ac proprie obiectum nominatur, quia totum cognitioni obicitur. Non est autem idem simpliciter id de quo aliquid cognoscitur, & id quod de illo cognoscitur. Nam de aliquo cognosci possunt attributa eius diuersa, & distincta à parte rei. Neque est vnicus cognoscendi modus. Potest enim cognosci cum illatione, tum sine discursu. Item secundum diuersas rationes seu modos cognoscibilitatis, euidetis scilicet, vel credibilitatis, vel probabilitatis, mediata aut immediata. Duo enim vniuersim cognitionum genera sunt. Vnum immediatum, eorum quæ per se sine discursu; alterum mediatum, eorum quæ per aliud, seu per discursum innotescunt. Quorum vtrumque subdividitur trifariam, in euidens, credibile, & tantum opinabile seu probabile. Rursum in subiecto duæ rationes distinguendæ sunt, materialis scilicet, nempe res quæ consideratur: & formalis, id est, ratio sub qua consideratur. Et rursum vtrumque, tam subiectum quam obiectum, in totale & partiale: & hoc in principale, & minus principale distingui potest, vt ex Logica notum est.

Subiectum & obiectum Theologiæ.

His suppositis dico primò: si Theologia primo modo sumatur pro cognitione discursiva eorum quæ ex principiis reuelatis inferuntur, eius subiectum totale est id omne de quo aliquid per discursum ex principiis reuelatis cognosci potest. Obiectum verò totale est id omne quod ex principiis reuelatis per discursum cognoscitur. Si secundo modo sumatur pro cognitione tum ipsorum principiorum reuelatorum, tum eorum quæ ex ipsis deducuntur; siue, quod idem est, pro cognitione reuelatorum, vel immediatè & per se; vel mediatè in principiis ex quibus inferuntur; eius subiectum totale est id omne de quo aliquid mediatè vel immediatè reuelatum est. Obiectum verò, quidquid per reuelationem immediatè vel mediatè cognoscitur. Si denique tertio modo sumatur pro cognitione tantum ipsorum reuelatorum, quam eorum quæ deducuntur ex reuelatis, & multorum aliorum quæ ad reuelata inferuntur, vel mediata, confirmanda vel explicanda conferunt; eius subiectum totale est id omne de quo aliquid; obiectum verò, id omne quod secundum illam rationem cognoscitur: nempe vel quatenus reuelatum mediatè vel immediatè, vel ad reuelata seu confir-

manda, seu explicanda aut defendenda conferens. Quæ assertio tota satis liquet ex duabus notationibus præcedentibus.

Dico secundo, subiectum materiale Theologiæ esse Deum, Angelos, Homines, eorumque actus, & finem supernaturalem, & media quibus ad illum tendunt, eorumque opposita, & cætera omnia de quibus disputat Theologia. Formale verò esse diuinam reuelationem, quatenus omnia in Theologia quomodocumque sumpta, considerantur; vel vt sunt reuelata mediata aut immediata: vel quatenus ad reuelata illustranda & confirmanda conferunt. Prima pars huius assertionis est D. Thomæ, tum initio quæstionis 2. vbi assertit principale (non totalem) intentionem Theologiæ esse, Dei cognitionem tradere: & non solum secundum id quod in se est, sed etiam in quantum est principium creatorum, & finis eorum, ac præcipue rationalis creaturæ. Tum in toto decursu Summæ Theologiæ, in qua de omnibus in conclusione commemoratis exactissime disputat. Idemque sancto Pp̄o cæteri Theologi comprobant, vt præter ipsam experientiam manifestam aliud quæret argumentum superfluum ac inane sit.

Subiectum Theologiæ materiale & formale.

D. Thomas.

Secunda verò pars est eiusdem D. Thomæ, quæst. 1. artic. 3. in fine corp̄ ubi assertit, quæ sunt diuinitus reuelabilia communicare illi vna ratione formali obiecti huius scientiæ: nempe in reuelatione, à qua tanquam à ratione formali ibidem ait petendam esse vnitatem huius doctrinæ. Idem expressius docuit quæst. 1. in prologum 1. sentent. artic. 4. in corp̄. vbi ait ens diuinum cognoscibile per inspirationem, id est, per reuelationem, esse subiectum huius scientiæ. Omnia enim, inquit, quæ in hac scientia considerantur, sunt aut Deus, aut ea quæ ex Deo & ad Deum sunt, in quantum huiusmodi sicut Medicus considerat signa & causas & alia, in quantum sunt sana. Per hoc etiam differt Theologia à Metaphysica, Physica, Ethica, & aliis scientiis, quæ de Deo, de Angelo, de homine, de moribus, & aliis agunt, quæ ac Theologia; sed sub diuersa ratione quam Theologia, quæ illa non considerat, nisi quatenus aliquo modo subiaccet reuelationi diuina.

7

Sic et id, subiectum principale Theologiæ, & quodammodo totum per attentionem, quatenus cætera omnia ad ipsum aliquo modo referri possunt, esse Deum sub ratione deitatis, & aliorum attributorum, quæ illi necessariò aut contingentiò inueniuntur. Cuiusmodi est ratio principij & finis creatorum: non tamen esse absolute & simpliciter totale; sed alia esse per multa de quibus Theologia multa considerat. Sicut totale obiectum non est Deus solum, & ea quæ de ipso cognoscuntur, sed alia plurima comprehendit quæ de Angelis, de homine, de moribus, de Christo, de Sacramentis, aliisque multis considerantur. Hæc assertio est D. Thomæ, tum verbis proximè citatis: tum part. 1. qu. 1. artic. 7. in corp̄ ubi dicitur Deum

Subiectum principale Theologiæ, & totale per attributionem, est Deus.

D. Thomas.

esse subiectum huius scientiæ, & in sacra doctrina considerari omnia sub ratione Dei, vel quia sunt ipse Deus, vel quia habent ordinem ad Deum vt ad principium & finem. Quod de subiecto principali, & totali tantum per attributionem, id est, per ordinem & relationem cæterarum partium ad ipsum, intelligendum est; vt patet eodius quæ initio secundæ quæstionis addit, cum ait: non totalem simpliciter, sed tantum principalem intentionem doctrinæ huius esse, tradere Dei cognitionem, non solum secundum id quod in se est, prout vnus & Trinus est; sed etiam secundum id quod est principium rerum & finis earum, & specialiter creaturæ rationalis. Ibidemque D. Thom. Theologiam vniuersam in tres partes distribuit, nempe in eam quæ agit de Deo, & in eam quæ agit de motu, seu tendentia creaturæ rationalis in Deum, & in eam quæ de Christo, qui nobis via est per quam in Deum tendimus.

Ordo & distributio Theologiæ D. Thom.

Iuxtaque eandem partitionem summam suam Theologiam tres in partes diuisit. In quarum prima disputat de diuina essentia, eiusque attributis, de personis diuinis, & de processione creaturarum à Deo. In secundâ, de fine vltimo, qui est Beatitudo, & de virtutibus per quas ad finem tenditur, & in quibus exercendis irigimur per legem, & per gratiam iuuamur. De his autem & eorum oppositis differit primò generatim 1^a. 2^a. id est priori parte secundæ partis in duas subdiuisas: vbi de actibus humanis, de peccatis, de legibus, de gratia, de merito: Deinde in particulari 2^a. 2^a. vbi de fide, spe, charitate, deque prudentia, cæterisque virtutibus Cardinalibus, atque earum speciebus & partibus. In tertiâ demùm de Christo & de Sacramentis, deque vita immortalis quam per Christum assequimur. Cuius distributionis hæc potest esse ratio. Quia cum Theologiæ sit agere præcipuè de Deo, non secundum se tantum, sed etiam vt principio, & fine nostro; debet consequenter agere de medijs quibus ad eum peruenire possumus. Hæc autem mediâ duplicia sunt. Quædam sunt in nobis, nempe virtutes & actus nostri: quædam extra nos, scilicet Christus & Sacramenta. Rursum hæc potest spectari dupliciter. Primò secundum intentionem, disputando de fine qui intendendus est, eiusque rationem & condiciones explicando. Secundò potest considerari secundum attributionem, quatenus obtinetur ipsa, & actum per se, de cuius finis est. Priori modo de fine disputat D. Thomas primis quæstionibus secundæ partis: Posteriori, in additionibus ad tertiam partem; quam morte præteritis imperfectam reliquit.

Subiectum principale scientiæ quodammodo.

Dixi, Deum esse subiectum Theologiæ, non modo principale, sed etiam quodammodo totale per attributionem: Pro quo aduerte, nomine subiecti principalis alicuius scientiæ intelligi potest vel illud quod inter omnia eius subiecta partialia dignitate præeminet, vel illud quod non solum requis nobilitate

præcellit, sed etiam est eiusmodi, vt cætera omnia referantur ad illius cognitionem, neque aliter cadant sub scientiam, quam vt eius notitia plena & perfecta habeatur. Quo pacto Philosophi dicunt corpus naturale esse subiectum principale Physicæ; & corpus humanum, vt sanabile, siue salutem, vt recuperandam aut conseruandam, esse subiectum principale medicinæ. Quod etiam subiecta sunt talia, vt non modo præcellant dignitate omnibus alijs, quæ in eiusmodi scientijs considerantur: verum etiam, hæc ad illorum notitiam referantur ex intensione propria talis scientiæ. Atque ea de causa subiectum illud vocatur etiam totale per attributionem; & subiectum adæquatum, partim directum siue in recto; partim indirectum, siue in obliquo: quia in omnibus scientiæ propositionibus, vel sit subiectum per se & directè; vel indirectè, quatenus si quid aliud est subiectum alicuius propositionis, refertur ad notitiam illius.

Quo sensu Deus & subiectum principale Theologiæ, & quodammodo totale.

Priori modo Deum esse subiectum principale Theologiæ, id est, præstantius omnibus alijs partialibus eius subiectis, manifestum est. At verò esse quoque totale per attributionem, & principale secundo modo, non est in rigore philosophico accipiendum: Ideoque consulto addidit in conclusione particulam, *Quodammodo*. Nam Deus siue secundum se spectatus, vt vnus & trinus, siue etiam vt principium & finis creaturarum, præcipue intellectualium; non ita se habet ad reliqua Theologiæ subiecta, sicut ea, quæ in scientijs dicuntur esse subiecta totalia per attributionem, se habent ad cætera omnia quæ in illis tractantur. Ex. gr. Corpus naturale dicitur esse subiectum Physicæ principale, & totale per attributionem; quia quæcunque alia considerantur à Physica, sunt vel species illius corporis, vel eius partes, aut principia & causæ; vel proprietates & affectiones naturales, vt motus, locus, quantitas &c. Quæ affectiones sunt quasi secundarium esse corporis naturalis. Ideoque non mirum est, si corpus naturale dicitur in illis, & per illas cognosci: & tum illa, tum alia commemorata, quatenus considerantur à Physica, quatenus est necessarium ad habendam plenam & perfectam notitiam corporis naturalis. At Theologia, prout à D. Thoma & ab alijs communiter tractatur, non ita spectat in ordine ad Deum quidquid aliud considerat. Nam v. g. de Angelorum natura & proprietatibus, vel affectionibus naturalibus & supernaturalibus, & de Christo, non minus per se disputat, quam Physica de corporibus naturalibus: Et de virtutibus & vitijs, deque actibus humanis secundum rectam rationem dirigendis, non minus per se tractat, quam Philosophia moralis.

Nec obest quod ex notitia Angelorum alique reflexiones fieri possunt ad Deum melius cognoscendum; aut quod actiones bonæ sunt viæ ad Deum consequendum, vt notatum

finem vltimum, & summum bonum. Nam reflexionem illam quæ à notitia Angelorum ad Deum cognoscendum sunt, sunt nimis remota. Parique ratione dicitur vniuersam Philosophiam habere pro subiecto Deum, vt Deum: quia nihil est in Philosophia, quod ad Dei naturalem notitiam referri non possit, tam propria notitia, ac referuntur ad Deum. Ita quæ de Angelorum natura & proprietatibus considerantur in Theologia. Pari quoque ratione dicitur, Deum, vt finem nostrum & beatitudinem naturalem, esse subiectum Philosophiæ moralis: quia actiones humanæ quæ per illam diriguntur, sunt viæ ad assequendam beatitudinem naturalem. Concludo itaque subiectum totale per attributionem vniuersæ Theologiæ latius patere in rigore philosophico. Quodque dicitur communiter Deum esse tale subiectum, debere in sensu morali solum intelligi. Nisi potius id dicatur de Theologia strictius supra; & versante tantum circa reuelata per se, id est, ex primaria & principali Dei intentione, quæ corpus fidei substantiale constituunt; & circa ea quæ ex illis deduci possunt, aut per se ad illa pertinent; & de Deo non solum, vt vno & trino, verum etiam, vt Incarnato, & prout est principium & finis creaturarum, præcipue rationalium; ab his amandus, querendus, & obtinendus per opera bona, virtutum supernaturalium exercitium, obseruantiam legum diuinarum, gratia, auxilia, sacramenta, & alia media ab ipso constituta: In quibus explicandis versatur vniuersa Theologia. Existimo enim Christum, & tendentiam creaturæ intellectualis ad Deum illi propositum in finem supernaturalem, per media ab ipso ordinata, pertinere ad principale obiectum fidei theologicæ. Cum tam multa de Christo reuelata sint, totumque vetus Testamentum ferè occupetur in scribenda Christi genealogia, ipsiusque vitæ mysterijs per varias figuras representandis. nouum autè maxima ex parte ipsius gesta, miracula, prædicationes, præcepta, consilia, & exhortationes contineat. Tota etiam scriptura vtriusque Testamenti eò quodam modo referatur, vt viam salutis nos doceat, iuxta illud Apostoli Rom. 15. v. 4. *Quæcunque scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, vt per patientiam & consolationem Scripturarum spem habeamus, vt æterna scilicet, quæ principale spei subiectum est.*

SECTIO II.

Soluntur argumenta in contrarium.

D. Thom.
mas.

Contra doctrinam præcedentem non sentit D. Thom. q. 1. art. 7. cum ait absolute Deum esse subiectum Theologiæ. Nam quod loquatur de principali tantum, & totali non absolute, sed per attributionem, sa-

tis indicant, tum quæ superius ex ipso adduximus, tum rationes quibus ibidem assertionem suam confirmat. Prima est: quia illud est obiectum potentia vel habitus, sub cuius ratione omnia referuntur ad potentiam, vel ad habitum; Deus autem est, sub cuius ratione considerantur omnia quæ tractantur in Theologia, quatenus vel sunt ipse Deus, vel ad Deum referuntur: Ergo &c. Cuius argumenti maior de obiecto totali tantum per attributionem, & ad quod tanquam principale cætera referuntur, intelligenda est. Nam absolute obiectum totale alicuius potentia vel habitus, est id totum quod ipsi obijcitur: quod præter id ad quod cætera referuntur, complectitur illa ipsa quæ referuntur. Quidquid enim obijcitur, verè rationem obiecti habet, siue ad aliud referatur, siue non; & siue alterius relationem terminet, siue non.

Secunda est, quia idem est subiectum principiorum & scientiæ totius: cum tota scientia virtute contineatur in principijs. Deus autem est subiectum articuloꝝ fidei, qui sunt principia Theologiæ: Ergo, &c. Cuius syllogismi minor de subiecto totali absolute, & ad quod fidei intelligi non potest: cum manifestum sit de Christo, de Sacramentis, de actibus humanis, alijsque permultis, multa diuinitus fuisse reuelata, quorum & dei articuloꝝ nos Deus ipse secundum se, sed illa sunt subiectum. Male igitur Vasq. Caiet. Bann. & alij quidam ad artic. D. Th. cit. his rationibus, & auctoritate Doctoris Sancti contra nos abutuntur. Quod autem aiunt, id esse subiectum in aliqua scientia, cuius causæ, principia, proprietates, & species si quas habet, explicentur in illa: est similiter intelligendum de subiecto generali, sub quo continentur aliquo modo omnia quæ trahuntur in scientia: non de totali simpliciter & absolute, quod præter illud comprehendit cætera omnia de quibus per se disputatur: Esto, in ordine ad illud. Atque ita corpus naturale v. g. est quidem subiectum generale Physiæ, & totale per attributionem: absolute verò illa non solum de corpore naturali in genere, aut in specie de coelis, de elementis, de mixtis inanimatis & animatis disputat: sed & de singulis eorum partibus, & de eorum accidentibus, modis, & proprietatibus: vt de materia, forma, vniuerso, modo, loco, tempore, quantitate, de generatione, de anima, & alijs huiusmodi: propter illa quæ sunt, sed nihilominus per se, & secundum propriam cuiusque rationem.

Ex opposito verò ad probandam non posse Deum esse subiectum principale Theologiæ, & totale per attributionem, obijci potest primo, nullam scientiam probare de suo subiecto an sit, & quid sit: sed illa duo supponere, vt docet Arist. primo Post. cap. 1. At Theologia probat de Deo an sit, & quid sit: ergo Deus non est subiectum Theologiæ. Secundò ad quamcunque scientiam alicuius subiecti pertinet cognoscere omnia, quæ illi

11.

Vasques
Caietanus
Bannes.

12.
Obiectio
in articulo.